

ความหมายของ"เพลงเพื่อชีวิต"

นำเสนอเมื่อ : 21 มี.ค. 2552

ตำนานเพลงเพื่อชีวิต

ตำนานเพลงเพื่อชีวิต เสรีภาพจากบทเพลง

ในวันที่ท้องฟ้ามีหมอก แผ่นดินลูกร้อนเป็นไฟ
ประชาชนคนไทยแร่นแค้นทุกขยาก หนุมสาวเดือนตุลาครั้งอดีต
รวมพลังแข็งขันด้วยความหวังอันแรงกล้า ดุจดั่งกำแพงหินอันยิ่งใหญ่
รวมต่อสู้เพื่อเสรีภาพและประชาธิปไตย คืบอำนาจการปกครองสู่ประชาชน ณ บัดนี้
ผ่านมาแล้วหลายสิบปีที่ชอกช้า เก็บเรื่องราวในคืนวันอันขมขื่น
ถ่ายทอดไว้เป็นความความทรงจำอันเจ็บปวดผ่านบทเพลงเพื่อชีวิต

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2480

จุดเริ่มต้นของแนวเพลงชีวิตยุคบุกเบิกได้ถือกำเนิดขึ้น รวมทั้งเพลงเสียดสียั่วล้อสังคม
นับได้ว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์
ที่ศิลปินมีบทบาทสะท้อนความทุกข์ยากของผู้คน
รวมถึงการโกงกินของผู้แทนและนักการเมือง ออกมาในบทเพลงของพวกเขา
โดยมีสภาพที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในช่วงระหว่างสงครามและหลังสงคราม

ผู้บุกเบิกแนวเพลงชีวิตเป็นคนแรกนี้ นั่นก็คือ อาจารย์ แสงภา
บุญราตรี เป็นผู้ร้องเพลงที่สะท้อนภาพปัญหาของชีวิต
และปัญหาของสังคมอยู่ในยุคแรกๆ นั้น
ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวความทุกข์ยากของคนขาดตาในเพลงที่มีชื่อว่า “คนขาดตา”
ในอดีต คนขาดตาเป็นอาชีพหนึ่งที่ทุกข์ยาก
มีหน้าที่ป้อนตาลขึ้นไปขาดเอาน้ำตาลลงมาแล้วมาทำน้ำตาล และอีกหลายๆ บทเพลง
ที่ไม่สามารถฟังได้ด้วยเทคโนโลยีการบันทึกเสียงใดๆ
หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเราจะฟังเพลงของอาจารย์แสงภาได้จากผู้อาวุโสอายุ 60
ปีขึ้นไป บางท่านที่ยังพอจดจำเพลงชีวิตของนักเพลงผู้นี้เท่านั้น
ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างมากสำหรับบทเพลงที่มีความหมายและทรงคุณค่าอย่าง

นี้ ที่ปราศจากการเหยียดและของคณยุคนั้น

ในช่วงทศวรรษ 2490

ความตื่นตัวของวงการเพลงที่มีสถานีวิทยและธุรกิจแผ่นเสียงเป็นแรงกระตุ้นสำคัญ
ที่ทำให้รูปแบบและเนื้อหาเพลงชีวิต

พัฒนาไปในทิศทางที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

มวลชนมีการรับรู้กันอย่างกว้างขวางมากขึ้น จนกระทั่งเข้าสู่ช่วงทศวรรษ 2500

เป็นช่วงที่เพลงชีวิตซบเซาถึงขีดสุด แต่ได้เกิดเพลงชีวิตอีกแนวหนึ่งโดยนักเขียนนาม

“จิตร ภูมิศักดิ์” ขึ้นภายในกำแพงคุก ในช่วงที่ถูกจองจำเป็นนักโทษการเมือง

และพัฒนาเป็นต้นแบบของ “เพลงเพื่อชีวิต” ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516

โดยนิสิตนักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัย

ท่ามกลางความมืดมิดในยุคเผด็จการครองเมืองก่อน 14 ตุลา 2516 ณ

ห้วงเวลานั้น จิตร ภูมิศักดิ์ เขียนบทความที่เสนอแนวคิดเรื่อง “ศิลปะเพื่อชีวิต

ศิลปะเพื่อประชาชน” ขึ้นมา

และเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดแนวเพลงใหม่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา นั่นก็คือ

“เพลงเพื่อชีวิต” กล่าวได้ว่าเพลงเพื่อชีวิตคือ เพชรเม็ดงามทางด้านวัฒนธรรม

อันเกิดจากเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516

เมื่อเอ่ยถึง เพลงเพื่อชีวิต เรามักจะนึกถึงเหตุการณ์บ้านเมืองสมัย 14

ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519

เป็นช่วงที่บทเพลงเพื่อชีวิตทำหน้าที่ของมันจนถึงขีดสุด

กระทั่งสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญๆ

ทางการเมืองในยุคสมัยนั้น

“ สู้เข้าไปอย่าได้ถอย

มวลชนคอยเอาใจช่วยอยู่

รวมพลังทำลายเหล่าศัตรู

พวกเราสู้เพื่อความยุติธรรม

เราเดินเคียงบ่าเคียงไหล่

สู้ต่อไปด้วยใจมุ่งมั่น

เขาจะฟาดเขาจะฟัน

เราไม่พรั่นพวกเราสูญตาย
สู่เข้าไปอย่าได้หนี
เพื่อเสรีภาพอันยิ่งใหญ่
รวมพลังผองเราเหล่าชาวไทย
สู่เข้าไปพวกเราเสรีชน”

บทเพลงข้างต้นเป็นบทเพลงที่มีชื่อว่า “สู่ไม่ถอย”

เป็นบทเพลงแรกของแนวเพลงเพื่อชีวิต
แต่งขึ้นจากเหตุการณ์เรียกร้องให้รับนักศึกษา 9 คนในมหาวิทยาลัยรามคำแหง
กลับเข้าเรียนหนังสือต่อ เพราะว่ามีคำสั่งของอธิการบดี ‘ปลด’ นักศึกษา 9
คนออกจากมหาวิทยาลัย เนื่องจากนักศึกษา 9 คนนี้ ไปเอาเรื่องราวของรัฐบาล
โดยให้คำจำกัดความว่าเป็น “รัฐบาลสัตว์ป่าแห่งประเทศไทย”
ตีแผ่หนังสือของรามคำแหงในขณะนั้นแล้วตีพิมพ์ออกมา สืบเนื่องมาด้วยว่า
อยู่ๆมาวันหนึ่งมีเฮลิคอปเตอร์ตกในทุ่งใหญ่นเรศวร
แล้วพบว่าในซากของเครื่องบินที่ตกนั้น มีซากสัตว์เต็มไปหมดเลย
รัฐบาลในขณะนั้นมีการล่าสัตว์ มีการทำร้ายทารุณสัตว์ป่ามากมายเหลือเกิน
เป็นเรื่องหนาตราใจยิ่งนักของคนยุคนั้นจนถึงปัจจุบัน

เป็นผลให้สื่อมวลชนและนักศึกษารวมมือกันตีแผ่เปิดโปงการกระทำผิดกฎหมายของ
ฝ่ายราชการ และได้รับความสนใจจากประชาชน
ทำให้ภาพลักษณ์ของรัฐบาลได้รับความกระทบ กระเทือนอย่างหนัก นักศึกษาทั้ง 9
คนนี้ ในฐานะคนทำหนังสือก็ตีแผ่ เลย์โดนอาจารย์ ดอกเตอร์ ตักดี
ซึ่งเป็นอธิการบดีในขณะนั้น ปลดออกจากการเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง
นักศึกษาและประชา ชนจำนวนมากเห็นว่าไม่ยุติธรรม
จึงรวมตัวกันประท้วงที่บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย
นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์เลยก็ว่าได้ที่มีการชุมนุมประท้วงข้ามวันข้ามคืน
ทั้งยังมีการแต่งเพลง “สู่ไม่ถอย” โดย อ.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล อีกด้วย
หลังจากทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงรับตัวนักศึกษาทั้ง 9 คนแล้ว
ขบวนประท้วงก็เลยแปรขบวนไปเป็นการเรียกร้องรัฐธรรมนูญต่อไป

“สุรชัย จันทิมาธร” หรือที่รู้จักกันในนาม “หงา คาราวาน”

ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตผู้ยิ่งใหญ่

ก็ถือกำเนิดบทบาทของการเป็นศิลปินเพื่อชีวิตขึ้นมาในเหตุการณ์ครั้งนั้น

เป็นผู้หนึ่งที่อยู่ร่วมในการประท้วง
และคอยแต่งบทกลอนต่างๆ ส่งให้โฆษกบนเวทีอ่านให้ประชาชนฟัง
เพื่อปลุกเร้าขวัญกำลังใจและรวบรวมความคิดให้เป็นหนึ่งเดียวกัน และยังได้แต่งเพลง
“सानแสงทอง” มีเนื้อร้องอยู่ว่า

“ขอพวกเราจงมาร่วมกัน ผูกสัมพันธ์ยิ่งใหญ่

सानแสงทองของความเป็นไทย ด้วยหัวใจบริสุทธิ์”

บทเพลง “สู้ไม่ถอย” และ “सानแสงทอง” เกิดขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกัน
ในส่วนของบทเพลงสู้ไม่ถอยนั้นเป็นเพลงมาร์ชปลุกใจที่ใช้ในการรวมพลังประท้วง
ส่วนเพลงसानแสงทองเกิดจากความคำนึงถึงเสรีภาพของประชาชน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น
สองบทเพลงนี้ก็ถือจุดกำเนิดของบทเพลงเพื่อชีวิตนั่นเอง

✘ หลังจากนั้นไม่นาน

มีนักศึกษาและประชาชนกลุ่มหนึ่งรวมตัวกันโดยเรียกตัวเองว่า

“กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ”

ได้มีการแจกใบปลิวและหนังสือเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน จนในที่สุด
พวกเขาก็ถูกจับกุมตัวในข้อหาว่าเป็นกบฏและมีพฤติกรรมเป็นคอมมิวนิสต์
ทำให้องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ รวมมือผนึกกำลังกันเคลื่อนไหว
โดยใช้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นศูนย์กลางการชุมนุม

และได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกฝ่ายซึ่งเล็งเห็นว่ารัฐบาลทำเกินกว่าเหตุ
ในที่สุด ศูนย์กลางนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.)

ได้ยื่นคำขาดให้รัฐบาลปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้งหมดภายในเที่ยงวันที่ 13 ตุลาคม 2516

แต่ก็ได้รับคำตอบปฏิเสธจากรัฐบาล ต่อจากนั้นเอง คลื่นนักศึกษาประชาชนนับแสนๆ
จึงเคลื่อนตัวออกจากมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์

มุ่งตรงไปยังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและลานพระบรมรูปทรงม้า

ที่สุดแล้วในวันที่ 14 ตุลาคม 2516

ก็เกิดการปะทะกันระหว่างตำรวจทหารกับ ประชาชน
มีการยิงก๊าซน้ำตาเข้าใส่ผู้ชุมนุมประท้วงจากเจ้าหน้าที่
สถานการณ์เริ่มลุกลามขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นสงครามกลางเมือง
ชีวิตเลือดเนื้อของผู้คนจำนวนมากต้องถูกเข่นฆ่า
สถานที่ราชการหลายแห่งถูกประชาชนเผาทำลาย
เป็นความเสียหายร้ายแรงมากที่สุดในประวัติศาสตร์ของชาติไทย
ด้วยเหตุที่ว่าคนไทยเข่นฆ่าคนไทยด้วยกันเอง

ในสมัยนั้น

วงดนตรีเพื่อชีวิตวงแรกที่สร้างความประทับใจให้แก่คนรุ่นนั้นเป็นอย่างมาก ก็คือวงดนตรี “คาราวาน” ถือได้ว่าเป็นวงดนตรีเพื่อชีวิตที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในอดีต วงดนตรีคาราวานเป็นจุดเริ่มต้นการขยายตัวของดนตรีเพื่อชีวิต ได้มีการสร้างสรรค์ผลงานเพลงมากมาย โดยการเข้าร่วมกับขบวนการนักศึกษา ความโด่งดัง

และความสามารถในเชิงดนตรีของพวกเขาส่งผลให้บทเพลงเพื่อชีวิตสามารถเปิดการแสดงร่วมกับวงดนตรีในเชิงธุรกิจได้ ผลงานชุดแรกของวงคาราวานมีชื่อว่า “คนกับควาย” ซึ่งปัจจุบันนี้หาฟังต้นฉบับจริงๆ ที่บันทึกเสียงไว้ในยุคนั้นได้ยากมาก มีเนื้อหาสาระสะท้อนความทุกข์ยากของชาวนา และชุดที่สองในชื่อ “อเมริกันอันตราย” เป็นบทเพลงที่ต่อต้านจักรวรรดินิยมอเมริกา

เพลงเพื่อชีวิตได้รับความนิยมสูงสุดในแวดวงนิสิต นักศึกษา ปัญญาชน ในปี พ.ศ.2517-2519 วงดนตรีเพื่อชีวิตหลายวงเกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ มีเพลงเพื่อชีวิตมากกว่า <s